

# DICCIONARI

## A

**Abonatge:** abonament  
**Aluquets:** llumins  
**Amèties:** ametlles  
**An:** any  
**Andús:** Ambdòs  
**Annau:** anual  
**Arradim:** raïm  
**Arrat:** ratolí  
**Arténher:** aconseguir  
**Aueràs:** avellana  
**Autoctòn:** autòcton  
**Auviatge:** patrimoni

## B

**Banèra:** càntir  
**Beleta:** bleda  
**Beletarraba:** rave  
**Besonh:** necessitat  
**Bièra:** cervesa  
**Bò:** bou  
**Bronit:** soroll

## C

**Camalhon:** pernil  
**Campar:** mirar, observar  
**Can:** gos (familiàrment, *gose*)  
**Cariòt:** carretó  
**Carrolha:** pinya  
**Carròta:** pastanaga  
**Casalèr:** casolà  
**Casset:** cassó  
**Cauhar:** escalfar  
**Caulet:** col  
**Caulet-flor:** coliflor  
**Cedes:** pèsols  
**Cerèr:** celler  
**Cerides:** cireres  
**Chicolate delit:** xocolata desfesta  
**Cistalha:** cistell  
**Codinar:** cuinar  
**Coget:** carbassó  
**Cojardet:** carbassó  
**Coquilhons:** bunyols  
**Condar:** contar  
**Cuelhuda:** collita  
**Culhèra:** cullera

## D

**Delir:** fondre  
**Devantau:** davantal  
**Doci:** dolços

## E

**Emplir:** emplenar  
**Entifonar:** adornar  
**Escampa:** escombra  
**Escarchòfa:** carxofa  
**Escara:** nou  
**Espinards:** espinacs  
**Esquera:** esquellot

## F

**Farrat:** galleda  
**Fistonar:** adornar

**Flaira:** olor  
**Fricòt:** guisat

## G

**Gambaròt:** gamba  
**Gària:** gallina  
**Gelèra:** congelador  
**Ginvert:** julivert  
**Gormandaria:** llaminadura

## H

**Haragues:** maduixes  
**Haues:** faves  
**Hèira:** fira  
**Hèr punt:** oposar  
**Hèsta:** festa  
**Hestejada:** festival  
**Higa:** figues  
**Homatge:** formatge  
**Hometh:** fogó  
**Homeria:** forn de pa  
**Huec:** foc

## I

**Iranja:** taronja  
**Iuèrn:** hivern

## L

**Langoissa:** llangonissa  
**Laurada:** conreu  
**Léser:** lleure  
**Lèit:** llet  
**Leituga:** enciam  
**Lèu:** aviat  
**Lhet:** llit  
**Lit:** ànec  
**Long-a:** llarg-a  
**Luenh:** lluny

## M

**Mairam:** bestiar  
**Mair-sénher/Mairia/Mia:** àvia  
**Maitiada:** matinada  
**Malastre:** adversitat  
**Mesteriau:** artesanal  
**Mèu:** mel  
**Milhòc:** blat de moro  
**Mochet:** caramel  
**Morralet:** motxilla  
**Mòs:** entrepà  
**Muscles:** musclos

## N

**Net:** nit  
**Nhèu:** neu

## O

**Obtir:** obtenir  
**Oelham:** bestiar oví  
**Ostalèrs:** hostalers  
**Ostiu:** estiu

## P

**Padelon:** paella gran  
**Padena:** paella  
**Paishèra:** rec  
**Pairin/ pair-sénher / pin:** avi  
**Panet comut:** croissant  
**Paom:** gall fer  
**Pescajon:** crêpe  
**Peberòt:** pebrot  
**Pinhons:** pinyons  
**Plasent:** agradable  
**Planvenguda:** benvinguda  
**Plen:** ple, complet  
**Pòcha:** butxaca  
**Porcèth:** garrí  
**Poric:** Pollet  
**Poth:** gall

## S

**Saboneta:** sabó  
**Sajar:** intentar  
**Sanglièr:** porc senglar  
**Sanfoèn:** alfals  
**Sason:** temporada  
**Sau:** sal  
**Sauvar:** guardar  
**Semialha:** llavor  
**Serpilhèra:** pal de fregar  
**Sètia:** plat  
**Shivau:** cavall  
**Shantièr:** tasca  
**Sonque:** sols  
**Sòs:** diners  
**Suenhar:** atendre, tindre cura de, vetllar  
**Sustot:** sobretot

## T

**Tavelha:** mongeta  
**Tier compde:** vigilar (constr. transitiva; "tier compde des vaques": guardar les vaques; "tier en compde" no és adequat, millor "auer en compde")  
**Tistèth:** cistell  
**Trapar:** trobar  
**Tricòt:** jersei  
**Truha:** patata  
**Tortièth:** tortell  
**Tovallhon:** tovalló

## U

**Uart:** hort  
**Ueus:** ous  
**Usança:** costum  
**Utís:** eina

## V

**Vaishèra:** vaixela  
**Veiraria:** vidreria  
**Vèner:** vendre  
**Vier:** vindre; convertir-se en (vier lhòc: tornar-se boig)  
**Vüer:** viure

## VA DE LENGUA

per Aitor Carrera



Professor de lengua e lingüística occitanes ena Universitat de Lhèida

## Era ola e era òlha

**Toti es aranesi**, e tanben toti es toristes que visiten era Val d'Aran, an entenut a parlar bèth viatge —o soent— dera *òlha* aranesa. Era major part des restaurants aranesi que n'aufrisen as sòns clients, e toti que l'auem gostada quauque còp. Mès per qué parlam dera *òlha* s'ena codina auem un estrument qu'ei coma ua marmita que s'apèra *ola*? Per qué diferenciam es dues causes? Maugrat qu'es dus mots an ena basa eth madeish mot latin (OLLA, coma eth catalan e eth castelhan *olla*), qu'an istòries diferentes. Era forma *ola* qu'ei era evolucion normau aranesa d'aquera forma latina que viem de nomenar. OLLA se simplifiquèc en OLA en latin parlat, e non seguic era evolucion regulara des autes formes qu'an eth grop intervocalic -LL- (qu'en gascon produís *-r-*: ILLA > *era*). Eth resultat normau de OLA siguec *ola*, que semble qu'a existit qui-

## D'a on ei gessut aqueth mot, alavetz? Com en cau justificar era forma?

taments en catalan (ça ditz eth gran filològ Joan Coromines). Aqueth mot que lo trobam aplicat ara marmita, mès que s'ei aplicat tanben toponimicaments (i a encara bèth un que non coneish era famosa *Bassa d'Oles* o *des Oles*?). Era forma *òlha*, per contra, non ei vertaderaments aranesa. OLA que produís *ola*, e OLLA que poirie arribar a produir *\*ora* en cas que non i aguesse agut simplificacion deth grop -LL- (coma era *ora* qu'a seishanta minutes). Donques, en aranés qu'ei impossible que *òlha* gesque dirèctaments de OLLA. D'a on ei gessut aqueth mot, alavetz? Com en cau justificar era forma? Qu'ei facil. Non ei arren mès qu'era forma catalana *olla*, adaptada foneticaments ar aranés. *Òlha* qu'ei un mot d'origina catalana, contràriaments a *ola*.